

SPECIJALNA BOLNICA ZA PLUĆNE BOLESTI “DR BUDISLAV BABIĆ”, BELA CRKVA

Branko Vuković¹
Ljiljana Ušan-Miličković²
Budiša Juga²
Natalija Vuković²

UDK: 618.4 ((097) 499.11)

- 1 Bolnica za psihijatriju, Kliničko bolnički centar “Dr Dragiša Mišović”, Beograd, Srbija
- 2 Specijalna bolnica za plućne bolesti “Dr Budislav Babić”, Bela Crkva, Srbija

Specijalna bolnica za plućne bolesti “Dr Budislav Babić” osnovana je 1820. godine u Beloj Crkvi. Jedna je od retkih zdravstvenih ustanova na tlu današnje Vojvodine koja nikad nije prekidala svoj rad. Bila je i ostala nosilac zdravstva i zdravstvene kulture celog regiona.

Posle završetka austro-turskog rata (1790–1792) Bela Crkva dobija status komuniteta. Već 1792. godine pojavljuje javlja se ideja o osnivanju Bolničkog fonda koji bi bio namenjen za izgradnju buduće gradske bolnice. Od ideje do realizacije prošlo je puno godina i premišljanja tadašnjih vlasti sve do 1820. godine kada su se stvorili uslovi za osnivanje bolnice u Beloj Crkvi. Tadašnja

Kratak sadržaj

Specijalna bolnica za plućne bolesti „Dr Budislav Babić“, Bela Crkva kao što i u svom nazivu sadrži reč „specijalna“ je po tome što pored mentalno zdravih osoba sa plućnim bolestima zbrinjava i psihijatrijske pacijente obolele na plućima, najčešće u njihovim psihijatrijskim ustanovama gde su smešteni na dugoročni boravak. Od svog nastanka do danas a to je skoro dva veka, menjala je svoj naziv ali nikada u nije prestajala sa radim. Njeni lekari su predano i stručno brinuli o svojim pacijentima nezavisno da li se menjala država, kojoj je bolnica pripadala, sistemi, političke partije ili u mirnim ili ratnim vremenima. Ona je uvek bila otvorena za ljude kojima je bila potrebna pomoć sve do danas.

Ključne reči: psihijatrija, specijalna bolnica, plućne bolesti

banatska vojna komanda iz Temišvara odlučila je da ustupi deo svog Proviđantskog magacina u Beloj Crkvi za adaptaciju i formiranje Građanske bolnice. Tako je formirana prva belocrkvaška bolnica za civile koja se zvala Komunitetska građanska bolnica čiji je prvi upravnik bio lekar i austrijski kapetan Jozef Stefan (Joseph Stephan). Tokom godina bolnica je intezivno radila i proširivala svoje kapacitete a istovremeno i poboljšavala uslove boravka pacijenata i zaposlenih. Takodje u to vreme lekari su imali i veoma značajnu edukativnu ulogu da informišu stanovništvo i utiču da se bolesnici opredeljuju za zvaničnu medicinu a ne nadri lekarstvo

i sujeverje koje je bilo veoma raspostranjeno. Kapaciteti bolnice su se vremenom povećavali i dalje tako da su se već 1867.godine u bolnici lečili bolesnici iz Ugarske, Rumunije, Češke, Austrije pa i Nemačke.

Već 1862. godine u bolnici je registrovan prvi slučaj "histeričnog ludila". Jedan pacijent je u nastupu ludila napravio veliku štetu u sobi i morao je pripremeno da bude smeštan u zatvorsku ćeliju. Od 1873. godine bolnica menja naziv u Sveopšta gradska bolnica i važi za ustanovu koja je usvojila evropski sistem rada. 1892.godine iz Bolničkog fonda izgrađena je nova zgrada za umobolne - Paviljon za nervne bolesnike, kada su i useljeni prvi psihijatrijski pacijenti.

1910.godine gradi se nova zgrada koja značajno povećava kapacitete bolnice i unapređuje kvalitet rada i komfor pacijenata. Zgrada ima električno osvetljenje, kuhinju i sobu za ručvanje, sanitarne prostorije i čekaonicu. Inicijator i finansijer ovog projekta je bio Adrian Karl Šmit, belocrkvanski trgovac i zadužbinar. Grad Bela Crkva se odužio svom dobročinitelju tako što je jedna ulica nosila njegovo ime sve do posle Drugog svetskog rata kada je to prestalo. Medjutim na starim kućama u toj ulici i dalje je moguće videti dve table sa nazivom te ulice. One stare table koje nose ime Adriana Šmita i ispod njih nove table sa novim imenom.

Tokom oba velika svetska rata bolnica je privremeno bila ratna bolnica i zbrinjavala je pored civilnog stanovništva i brojne ranjenike koji su dolazili sa ratišta. Godine 1946 tadašnje vlasti su zbog veoma ozbiljne epidemiološke situacije, tuber-

kuloze u Vojvodini, donele odluku da bolnica preraste u Pokrajinsku bolnicu za plućne bolesti Bela Crkva sve do 1955.godine kada menja naziv u Sreska bolnica za plućne bolesti Bela Crkva. Od 1968. godine bolnica prima prve psihijatrijske bolesnike iz Vršca, Kovina i Beograda obolelih od tuberkuloze pluća. Nadzor i brigu o ovim pacijentima prvo obavlja primarijus dr Slavoljub Bakalović koji kasnije predaje posao profesoru dr Jovanu Nikoliću koji dobrovoljno tu dužnost obavlja punih trideset godina. Prijem psihijatrijskih pacijenta obolelih od respiratornih bolesti traje sve do danas [1].

Bolnica je još u nekoliko navrata menjala svoj naziv sve do 1998.godine od kada se zove Specijalna bolnica za plućne bolesti "Dr Budislav Babić". Bolnica je specifična po tome što je jedina ustanova u Republici Srbiji u kojoj se leče i psihijatrijski pacijenti oboleli od tuberkuloze i drugih plućnih bolesti. Specijalna bolnica za plućne bolesti u Beloj Crkvi, jedna je od dve ustanove u Srbiji koja se bavi lečenjem obolelih od MDR-TB. U Specijalnoj bolnici u Beloj Crkvi, u kohortu su uključeni psihijatrijski bolesnici oboleli od MDR-TB, i oni predstavljaju 1/3 obolelih u Srbiji (zvanični podaci za 2010.-u godinu). Psihijatrijski bolesnici hospitalitovani u specijalizovanim ustanovama predstavljaju visokorizičnu grupu za oboljevanje kako od tuberkuloze osetljive na lekove, tako i od MDR-TB [2].

Jedina bolnica u regionu koja ima odeljenje za psihijatrijske bolesnike sa multirezistentnom TBC pluća koja osim pacijenata iz Srbije trenutno leči i pacijente iz Republike Srpske [3].

Specijalna bolnica za plućne bolesti je ustanova sekundarne zdravstvene zaštite koja pruža dostupnu, sveobuhvatnu, kontinuiranu i bezbednu zdravstvenu zaštitu stanovništva Južno-Banatskog regiona. Južnobanatski okrug se prostire u severnom delu Republike Srbije. Obuhvata 94 naselja od kojih 10 gradskih i 84 seoska u sledećih 8 opština: Alibunar, Bela Crkva, Vršac, Kovin, Kovačica, Opovo, Pančevo i Plandište, ima ukupno 328.428 stanovnika.

Kapacitet postelja u Bolnici je 200, zaposleno je 13 lekara, od kojih 5 pneumoftiziologa, 1 internista, 1 klinički biohemičar, 1 psihijatar, 1 radiolog, 3 lekara na specijalizaciji (interna medicina i mikrobiologija) i 1 lekar opšte prakse, kao i 1 klinički farmakolog. U Specijalnoj bolnici za plućne bolesti Bela Crkva postoji izdvojeno odeljenje za lečenje psihijatrijskih bolesnika obolelih od tuberkuloze. Oko 95% pacijenata dolazi iz psihijatrijskih ustanova u kojima su na doživotnom lečenju. Po završenom lečenju TBC pluća, vraćaju se u matičnu ustanovu. Problem oboljevanja i transmisije TBC pluća u psihijatrijskim ustanovama prepoznat je od strane psihijata i pneumoftiziologa. Srbija ima na 7000 000 stanovnika a 6247 psihijatrijskih postelja što značajno pogrošava uslove transmisije bolesti i ona je značajno veća nego što bi bila u nekim boljim uslovima. Moderna psihijatrija u evropskim državama, posebno zemljama eropske unije, uslovi smeštaja psihijatrijskih bolesnika su značajno konforniji i bezbedniji. Bolesnici u psihijatrijskim ustanovama su viskorizična grupa za lečenje TBC pluća a sve češće i rezistentnih oblika te bolesti. Pneumoftiziolozi su u

Specijalnoj bolnici, osim što se bave svojim delom posla, prinudjeni da dobro poznaju i psihijatriju, posebno kako bi uspostavili i održavali zadovoljavajući odnos sa psihijatrijskim pacijentom koji je potreban da se obezbedi adekvatan terapijski odnos koji je neophodan u delikatnom lečenju plućnih bolesti. Pored toga, od strane Svetske zdravstvene organizacije (SZO), u okviru Projekta Kontrola tuberkuloze u Srbiji, finansirano je renoviranje i opremanje objekta za lečenje MDR-TB (tj. tuberkuloze rezistentne na antituberkulotike prve linije). Bolnica ima tri odeljenja u kojima su smešteni psihijatrijski bolesnici, u više-krevtnim sobama. Osoblje se uvek trudilo da, i pored prinudno u više-krevtnim sobama, pacijentima obezbedi jednu čistu i zdravu sredinu. Hrana se sprema u kuhinji bolnice, zadovoljava sve potrebe pacijenta i sadrži sve potrebne namirnice i u raznolikosti i količini. U nekim ne tako dalekim vremenima bolnica je imala i svoje poljoporivredno dobro na kojem je gajila svu potrebnu hranu za pacijenate. Sanitarne prostorije su sanirane i moderne zahvaljujući pomoći brojnih međunarodnih fondova.

U nekim prošlim vremenima pacijenti su imali bolje uslove i svakodnevni sadržaj koji je trebao da ispuni i olakša njihov dugotrajni boravak u bolnici. Postojala i zgrada u koj su se odigravale predstave i filmske projekcije kao i biblioteka. Takodje postoji i veoma moderna dijagnostička služba sa modernim dijagnostičkim aparatima takodje rentgenološkom službom, laboratorijom i apotekom. Bolnica je uvek radila u skladu sa svim savremenim medicniskim pravcima i preporukama. Lekari su ak-

tivni učesnici na stručnim sastancima na kojima zapaženo participiraju svojim naučnim radovima.

U okviru rada sa psihijatrijskim pacijentima i pored toga što čine većinu hospitalnih pacijenata bolnice uvek je bilo malo psihijatra koji su radili sa

njima. Uglavnom jedan psihijatar. U jednom značajnom periodu od preko trideset godina ogroman doprinos i angažman je dao prof. dr Jovan Nikolić. Neuropsihijatar koji je doneo i oformio neurofiziološku dijagnostiku u bolnici. To je bilo avangardno za to vreme jer

Bolnica 2004. / Hospital 2004.

mnoge psihijatrijske bolnice u regionu nisu imale tu dijagnostiku. Svojim zalaganjem je uspevao da obezbedi savremene aparate za EEG i REG. Jednom nedeljno je dolazio iz Beograda i radio

sa brojnim ambulantnim pacijentima kao i snimanje i očitavanje EEG i REG nalaza. Pored ambulantnog rada profesor Nikolić bi obavljao i vizitu na psihijatrijskom odeljenju, pogledao uvek oko

Bolnica 2011. / Hospital in 2011.

devedeset pacijenata. To je bilo od nemerljivog značaja za u to vreme mladog specijalizanta psihijatrije koji je radio na psihijatrijskom odeljenju. Veliki humanista, veliki lekar i nadasve čovek koji je oplemenio rad bolnice i ljude koji su sa njim radili.

Specijalna bolnica za plućne bolesti bila je specifična i u bivšoj Jugoslaviji jer su u nju stizali psihijatrijski bolesnici oboleli od plućnih bolesti a iz psihijatrijskih ustanova iz cele Jugoslavije. Pošto je TBC pluća bolest koja zahteva dugotrajno lečenje a kod psihijatrijskih bolesnika i znatno duže nego kod mentalno zdravih, tako su se pacijenti zadržavali u bolnici i po nekoliko godina (oko tri godine). Pojedini pacijenti su ostajali i doživotno. U uslovima dugotrajnog lečenja pacijenti su se privikavali na ambijent druge pacijente i osoblje. Vremenom su izgubili osećaj da će napustiti bolnicu. Osoblje je takodje upoznavalo svakog pacijenta sve njegove probleme i potrebe. U jednom delu svog života postajali su veoma bitni jedni drugima.

Krajem osamdesetih godina došlo je do veoma burnih dešavanja na svetskoj političkoj sceni. Istočni Varšavski blok se rasformirao i pojedine države istočne Evrope su napuštale taj savez i tražile novo mesto na svetskoj političkoj karti. Sva ta dešavanja su se se osećala i u Jugoslaviji. Počele su da labave veze jugoslovenskih republika i odnosi medju njima su se menjali brzo i bez predaha. Hladni politički vetrovi su donosili nepravilike i strah i odnosili svoj danak. Konkretno to se veoma dramatično od-

slikavalo i na Specijalnu bolnicu za Plućne bolesti u Beloj Crkvi. Jednoga dana 1990.g. došli su ljudi iz Slovenije i odveli svog pacijenta. Zatim iz Hrvatske, pa zatim iz drugih republika. To se desilo iznenada iz za pacijente i osoblje, bez posebnog razloga. Ti rastanci su i kod pacijenata pronalazili poslednje ostatke emocija i oni su umeli da zaplaču dok su zbunjeni napuštali bolnicu. Kod drugih se mogla naslutiti radost što se napokon vraćaju svojoj kući jer se predhodno bili zaboravljeni od svojih u ovoj bolnici na jugu Panonske nizije. To su momenti koji su prvi najavili sva sledeća tragična dešavanja na teritoriji Jugoslavije.

ZAKLJUČAK

Specijalna bolnica za plućne bolesti "dr Budislav Babić" postoji danas sa istim konceptom. Zbrinjavanje mentalno zdrave pacijente obolele od plućnih bolesti ali u značajnom broju postelja na posebno odvojenim odeljenjima zbrinjavanje psihijatrijske bolenike sa plućnim bolestima koji dolaze iz psihijatrskih klinika širom Srbije. Bolnica se i dalje uvećava i usavršava kako u smislu smeštajnih kapaciteta, poboljšanju uslova lečenja i življenja pacijenata u bolnici, tako i u smislu modernizovanja medicinske opreme i stručnog kadra. Bolnica nije jedinstvena samo po svojoj organizacionoj specifičnosti već je i po svom ugledu, renomeu i kvalitetu pruženih usluga svojim pacijentima i nalazi se u samom vrhu srpskog zdravstvenog sistema.

SPECIAL HOSPITAL FOR PULMONARY DISEASES "DR BUDISLAV BABIĆ", BELA CRKVA

Branko Vuković¹
Ljiljana Ušan-Miličković²
Budiša Juga²
Natalija Vuković²

- 1 Psychiatric hospital, Clinical Center „Dr Dragiša Mišović“, Belgrade, Serbia
- 2 Special hospital for pulmonary diseases „Dr Budislav Babić“, Bela Crkva, Serbia

Literatura / Bibliography

1. Ištvanović Ž., Fišer E. Specijalna bolnica za plućne bolesti u Beloj Crkvi, Bela Crkva, Banat, 2008.
2. Ušan-Miličković LJ. MDR-TB u psihijatrijskih bolesnika, Pulmološki dani, Beograd, 2012.
3. Ušan-Miličković LJ., Laketić L. Izazovi u lečenju multirezistentne tuberkuloze u psihijatrijskih bolesnika, Godišnja konferencija za TBC, Beograd, 2013.
4. http://www.spbbelacrkva.org/?page_id=207

Summary:

The Special Hospital for Pulmonary Diseases "Dr Budislav Babić", Bela Crkva, in its title contains the word "special" as apart for being a hospital for the mentally healthy people with pulmonary diseases it is in addition an institution for psychiatric patients, who are most often in their psychiatric institutions on a long-term stay. Since its foundation to date, almost two centuries have passed, and it has changed its name, but never stopped working. Its doctors were devoted and professionally concerned about their patients, regardless of whether these belonged to the hospital (according to their state), and regardless of systems, political parties, or whether at peacetime or wartime. It has always been open to people who need help to date.

Key words: psychiatry, special hospital, lung disease

Branko Vuković
Bolnica za psihijatriju
KBC "Dr Dragiša Mišović"-Dedinje
Heroja Milana Tepića 1
11000 Beograd
Tel: 011 3630751
E-mail: drbvuk@live.com